

~ ๑ ~

คู่มือ

พระไตรปิฎกฉบับแปลคำต่อคำกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก

ประจำปี ๒๕๖๗

Word-by-Word Translation Tipitaka and
Buddhism Propagation to Global Society

๒๐๒๔

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖

สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย

ได้รับทุนอุดหนุนโครงการจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

ปีงบประมาณ ๒๕๖๗

คู่มือ การเรียนรู้
พระไตรปิฎก ฉบับแปลโดยศัพท์ (คำต่อคำ)

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖
สูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย

คำชี้แจง

วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือการเรียนรู้พระไตรปิฎกฉบับแปลโดยศัพท์ (Word-by-Word Tipitaka Translation) มี ๒ ประการหลัก คือ ๑. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของศัพท์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับบาลี ที่เป็นอักษรไทยและอักษรโรมัน ทุกคำ ๒. เพื่อให้ความหมายของศัพท์แต่ละคำที่ปรากฏในพระไตรปิฎกทั้ง ๔๕ เล่ม ได้ช่วยสร้างให้ภาษาบาลีเป็นภาษาที่คงอยู่และสืบเนื่องคู่กับพระพุทธศาสนา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๖ คือ สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ว่าด้วยเรื่องวิมารวัตถุ เปตวัตถุ เถรคาถา เถรีคาถา ดังนี้

๑) วิมานวัตถุ มี ๗ พรรค

๒) เปตวัตถุ มี ๔ พรรค

๓) เถรคาถา มีจำนวนนิบาตดังนี้ เอกกนิบาต มี ๑๒ พรรค, ทุกนิบาต มี ๕ พรรค, ดิกนิบาต จตุกกนิบาต ปัญจนิบาต ฉกกนิบาต สัตตกนิบาต อัฐกนิบาต นวกนิบาต ทสกนิบาต เอกาทสกนิบาต ทวาทสกนิบาต เตรสกนิบาต จุททสกนิบาต โสฬสกนิบาต วิสติณิบาต ดิงสนิบาต จัตตาฬิสนิบาต ปัญญาสนิบาต สัมมัญญนิบาต มหานิบาต

๔) เถรีคาถา มีจำนวนนิบาตดังนี้ เอกกนิบาต ทุกนิบาต ดิกนิบาต จตุกกนิบาต ปัญจนิบาต ฉกกนิบาต สัตตกนิบาต อัฐกนิบาต นวกนิบาต โสฬสกนิบาต วิสติณิบาต ดิงสนิบาต จัตตาฬิสนิบาต มหานิบาต

กล่าวถึงประสบการณ์ ความรู้สึก และคติของคนดี คนชั่ว ประวัติพระเถระอรหันตสาวก และพระเถรี เป็นต้น

คู่มือการศึกษาพระไตรปิฎกฉบับแปลคำต่อคำนี้ คณะผู้ดำเนินการได้พยายามอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับพุทธศาสนิกชนและผู้สนใจศึกษาความหมาย ในการแปลคำศัพท์ที่แสดงด้วยการแปลบาลีซึ่งเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้แสดงธรรมเทศนา ในขณะเดียวกัน คณะผู้ดำเนินการ ได้สรุปประเด็นของธรรมที่สำคัญ ควรแก่การเรียนรู้ และการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของแต่ละคนให้บรรลุจุดหมายที่เป็นความสงบสุขสูงสุดของชีวิต การจัดทำคู่มือจึงแบ่งออกเป็นบท ในแต่ละบทก็จะเป็นการกล่าวถึงธรรมที่บรรจุอยู่ในแต่ละส่วนของเล่ม พร้อมกับยกตัวอย่างของพระบาลีที่เกี่ยวข้องกับธรรมที่สรุปมาให้ศึกษา ผู้ใช้คู่มือจึงจะศึกษาถึงคำอธิบายธรรม มีบาลีประกอบต่อด้วยบทแปลแบบคำต่อคำ และตามด้วยบทแปลโดยความที่ได้จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙.

สารบัญ

บทที่		หน้า
๑	ปฐวืรรค หมวดว่าด้วยตั้ง.....	๕
๒	ทัฬหฬลวิมาน.....	๙
๓	มัญญุกุณฬลวิมาน.....	๑๙
๔	รัฐูปาลเถรคาถา.....	๒๒
๕	อังกุลิมาลเถรคาถา.....	๒๖

บทที่ ๑

ปฐวรค

หมวดว่าด้วยตั้ง

บทนี้ กล่าวถึงปฐวรค หมวดว่าด้วยการถวายเป็นเรื่องราวที่สะท้อนถึงการแสดงออกถึงจิตศรัทธาและความเลื่อมใสของเทพธิดา เมื่อครั้งเป็นมนุษย์ได้ถวายเป็นอภิมหามงคล ในบทนี้ จะพบว่าการถวายเป็นเครื่องด้วยความบริสุทธิ์ใจและการเห็นคุณค่า ใช้ความสามารถในการจัดหาทรัพย์สินตามที่ตนมีกำลัง ถวายให้แก่พระภิกษุ ด้วยแรงศรัทธาย่อมได้รับอานิสงส์มาก

ตัวอย่าง

๑. บาลี

๑. ปฐมปฐวิมานวตถุ

๑. “ปฐฺม เต โสวณณมยํ อุพารํ มโนชฺวํ คจฺจติ เยนกามํ.

อลงฺกเต มลฺยธเร สุวตฺถเ อโภาสสิ วิชฺชวฺรพฺภกฺกํ.

๒. “เกน เตตาทีโส วณฺโณ เกน เต อธิ มิชฺฌติ.

อุปฺปชฺชนฺติ จ เต โภคา เย เกจิ มนโส ปิยา.

๓. “ปุจฺฉามิ ตํ เทวิ มหฺนุภาเว มนุสฺสสฺสฺสตา กิเมกาสี ปุณฺณํ.

เกนาสิ เอวํ ชลิตานุภาวา วณฺโณ จ เต สพฺพทิสฺสา ปภาสตี”ติ.

๔. “สา เทวตา อตฺตมฺนา โมคฺคผลาเนน ปุจฺจิตา.

ปณฺหํ ปุณฺณํ วิยาภาสิ ยสฺส กมฺมสฺสํ ฝลํ.

๕. “อหํ มนุสฺสเสสุ มนุสฺสสฺสฺสตา อพฺภาคตฺตานาสนกํ อทาสี.

อภิวาทยํ อณฺชลิเก อกาสิ ยถาณฺนภาวญฺจ อทาสี ทานํ.

๖. “เตน เมตาทีโส วณฺโณ เตน เม อธิ มิชฺฌติ.

อุปฺปชฺชนฺติ จ เม โภคา เย เกจิ มนโส ปิยา.

๗. “อกฺขามิ เต ภิกฺขุ มหฺนุภาวา มนุสฺสสฺสฺสตา ยเมกาสี ปุณฺณํ.

เตนมฺหิ เอวํ ชลิตานุภาวา วณฺโณ จ เม สพฺพทิสฺสา ปภาสตี”ติ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๑. ปฐมปีธวิมานวตถุ – เรื่องว่าด้วยวิมานตั้ง เรื่องที่ ๑/

๑. “ปฐุ – วิมานตั้ง/ เต – ของเธอ/ โสณณมย – ที่สำเร็จด้วยทองคำ/ อุหาร – ที่โอ้อ่า/ มโนขวิ – รวดเร็ว
สมใจ/ คจจติ – ย่อมล่องลอยไป/ เยนกามิ. – ตามความปรารถนา/ [เทวิ – ดูก่อนเทพธิดา/ ตวิ – เธอ]/ อลงกเต – ผู้
ประดับประดาแล้ว/ มลยเร – ผู้ทรงไว้ซึ่งมัลล/ สุตเต – ผู้มีภาษาที่สวยงาม/ โภกาสติ – ย่อมสว่างไสว/ วิชชวิรพ
ญ. – เพียงดัง สายฟ้า แลบอกแล้ว จากกลีบเมฆ/

๒. “เกน – อะไร/ เต – ของเธอ/ [ปุณญฺเณ – เพราะบุญ/ ตาทิส – เป็นผิวพรรณเช่นนั้น/ วณโณ –
ผิวพรรณ/ เกน – อะไร/ เต – แก่เธอ/ [ปุณญฺเณ – เพราะบุญ/ อิธ – นี่/ [วิมาน – ในวิมาน/ อิจจิตพพผล – ผลที่พึง
ปรารถนา/ มิขมติ. – ย่อมสำเร็จ/ อุปปชชนติ จ – ย่อมเกิดขึ้น ด้วย/ เต – แก่เธอ/ โภคา – โภคะทั้งหลาย/ เย เกจิ
– เหล่าใดเหล่าหนึ่ง/ มนโส – แห่งใจ/ ปิยา. – เป็นที่รัก/

๓. “[อหิ – อาตมภาพ/ ปุจฉามิ – จะขอสอบถาม/ ต – ซึ่งเธอ/ เทวิ – ดูก่อนเทพธิดา/ มหานุภาเว – ผู้มี
อานุภาพมาก/ [ตวิ – เธอ]/ มนุสสสุตา – ผู้เคยเป็นมนุษย์แล้ว/ กิมกาสติ – ได้กระทำแล้ว อะไร/ ปุณญ. – ซึ่งบุญ/ [ตวิ
– เธอ]/ เกนาลิ [ปุณญฺเณ – เพราะบุญ] อะไร ย่อมเป็น/ เอว – อย่างนี้/ ชลิตานุภาวา – เป็นผู้มีอานุภาพรุ่งเรืองแล้ว/
วณโณ จ – รัศมีกาย ด้วย/ เต – ของเธอ/ สพพทิสสา – ตลอดทิศทั้งปวงทั้งหลาย/ ปภาสตี”ติ. – ย่อมสว่างไสว”ดังนี้/

๔. สา – นั้น/ เทวตา – เทพธิดา/ อตตมนา – ผู้มีใจเฝ้าอ้อมแล้ว/ โมคคัลลาน – อันพระมหาโมคคัลลาน
เถระ/ ปุจฉิตา. – สอบถามแล้ว/ ปณหิ – ซึ่งปัญหา/ ปุณฺฐา – สอบถามแล้ว/ วียากาสติ – ได้ทรงพยากรณ์แล้ว/ ยส
กมมสสิท – แห่งกรรมใด นี่/ ผล. – เป็นผล/

๕. “อหิ – ข้าพเจ้า/ มนุสเสสุ – ในมนุษย์ทั้งหลาย/ มนุสสสุตา – ผู้เคยเป็นมนุษย์แล้ว/ [ภิกขุ – แก่ภิกษุ
ทั้งหลาย/ อพภาคตานาสนก [ปฐุ] – ผู้เพิ่งมาถึงแล้ว [ซึ่งตั้ง] เป็นที่นั่น/ อทาสี. – ได้ถวายแล้ว/ อภิวาทิ – ได้ถวาย
อภิวาทแล้ว/ อยชลิ – ซึ่งอัญชลี/ อกาสี – ได้กระทำแล้ว/ ยถาอนุภาวญจ – ตามอานุภาพอย่างไร ด้วย/ อทาสี – ได้
ถวายแล้ว/ ทาน. – ซึ่งทาน/

๖. “เตน – นั้น/ เม – ของข้าพเจ้า/ [ปุณญฺเณ – เพราะบุญ/ ตาทิส – เป็นผิวพรรณเช่นนั้น/ วณโณ –
ผิวพรรณ/ เตน – นั้น/ เม – แก่ข้าพเจ้า/ [ปุณญฺเณ – เพราะบุญ/ อิธ – นี่/ [วิมาน – ในวิมาน/ อิจจิตพพผล – ผลที่
พึงปรารถนา/ มิขมติ. – ย่อมสำเร็จ/ อุปปชชนติ จ – ย่อมเกิดขึ้น ด้วย/ เม – แก่ข้าพเจ้า/ โภคา – โภคะทั้งหลาย/
เย เกจิ-เหล่าใดเหล่าหนึ่ง/ มนโส-แห่งใจ/ ปิยา.-เป็นที่รัก/

๗. “อกขามิ – จะขอกราบเรียน/ เต – ต่อท่าน/ [อหิ – ข้าพเจ้า/ ภิกขุ – ข้าแต่ภิกษุ/ มหานุภาว – ผู้มี
อานุภาพมาก/ มนุสสสุตา – ผู้เคยเป็นมนุษย์แล้ว/ ยมกาสติ ปุณญ. – ได้กระทำแล้ว ซึ่งบุญ อันใด/ [อหิ – ข้าพเจ้า]/
เตนมहि [ปุณญฺเณ – เพราะบุญ] นั้น ย่อมเป็น/ เอว – อย่างนี้/ ชลิตานุภาวา – เป็นผู้มีอานุภาพรุ่งเรืองแล้ว/ วณโณ จ
– รัศมีกาย ด้วย/ เม – ของข้าพเจ้า/ สพพทิสสา – ตลอดทิศทั้งปวงทั้งหลาย/ ปภาสตี”ติ. – ย่อมสว่างไสว”ดังนี้/

๓. การแปลโดยความ

ปฐวรค^๑

หมวดว่าด้วยตั้ง

(พระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า)

[๑] เทพธิดาผู้ประดับองค์ ทรงมาลัย ทรงภูษาสวยงาม

วิมานตั้งทองคำของเธอช่างโอ้อ่า

ล่องลอยไปในที่ต่าง ๆ ได้รวดเร็วสมใจปรารถนา

เธอเปล่งรัศมีสว่างไสว ดังสายฟ้าแลบออกจากกลีบเมฆ

[๒] เพราะบุญอะไรผิวพรรณเธอจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้

และโคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดแก่เธอ

[๓] เทพธิดาผู้มีอานุภาพมาก อาตมาขอถามว่า

เมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

เพราะบุญอะไรเธอจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

[๔] เทพธิดานั้นดีใจที่พระมหาโมคคัลลานเถระถาม จึงตอบปัญหาผลกรรมตามที่พระเถระถามว่า

[๕] เมื่อดิฉันเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์

ได้ถวายตั้ง แต่บรรดาภิกษุผู้เพ่งมาถึง

ได้กราบไหว้ ประคองอัญชลี

และถวายทานตามกำลังทรัพย์

[๖] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้

ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่ดิฉันในวิมานนี้

และโคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่ดิฉัน

[๗] ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก ดิฉันขอกราบเรียนว่า

เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์

ดิฉันจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

^๑ ชุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๑-๗/๑-๒.

๔. สรุป

การถวายทานด้วยศรัทธาเลื่อมใส แม้สิ่งของจะเล็กน้อย แต่เป็นการทำด้วยความตั้งใจและเต็มใจ ย่อมมีอานิสงส์มาก ดังตัวอย่างเทพธิดาองค์นี้ เมื่อครั้งเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในหมู่มนุษย์ ได้ถวายตั้ง แต่บรรดาภิกษุ ได้กราบไหว้ ประคองอัญชลี และถวายทานตามกำลังทรัพย์ ด้วยบุญครั้งนั้น ส่งผลให้ได้รับสวรรค์สมบัติ มีผิวพรรณงดงาม ในวิมานนี้

๕. ข้อคิดตามหลักธรรม

การถวายทาน ที่จะช่วยให้มีคุณค่าและประโยชน์มากยิ่งขึ้น ประกอบด้วยหลักการ ๓ ประการ ดังนี้

๑. ผู้ถวายมีจิตศรัทธา : การถวายทานจะต้องมาจากจิตใจที่บริสุทธิ์ มีความศรัทธาและความตั้งใจที่ดีในการทำบุญ การทำด้วยใจที่เต็มไปด้วยความรักและความปรารถนาดีจะทำให้ผลของการถวายทานนั้นยิ่งใหญ่ขึ้น

๓. วัตถุสิ่งของที่ถวายได้มาด้วยความเพียร : สิ่งของที่นำมาถวายควรเป็นสิ่งที่ได้มาอย่างถูกต้องและสุจริต เช่น ทำงานหนัก หรือใช้ความพยายามในการหา ซึ่งจะแสดงถึงความขยันและความตั้งใจในการสนับสนุนพระพุทธศาสนา

๓. ผู้รับคือพระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ : การถวายทานควรเลือกถวายบพระสงฆ์ที่มีความประพฤติเรียบร้อยและปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เพื่อให้การถวายทานนั้นเกิดผลที่ดีตามมา และช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางจิตใจของผู้ถวายและผู้รับ

บทที่ ๒

ทัฬหฬลวิมาน

ว่าด้วยวิมานอันรุ่งเรืองที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายสังฆทาน

บทนี้ กล่าวถึงทัฬหฬลวิมาน ว่าด้วยวิมานอันรุ่งเรืองที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายสังฆทาน การถวายสังฆทานถือเป็นหนึ่งในวิธีการทำบุญที่มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับอย่างยิ่ง ทัฬหฬลวิมาน เป็นเรื่องที่สะท้อนถึงความสำคัญของการถวายสังฆทาน ด้วยความตั้งใจและบริสุทธิ์ใจ ผลของการกระทำดังกล่าวนำไปสู่การได้รับวิมานอันรุ่งเรืองในภายหลัง วิมานนี้ไม่เพียงแสดงถึงผลบุญที่ได้รับ แต่ยังเป็นเครื่องเตือนใจถึงความสำคัญของการทำดีและการเสียสละเพื่อผู้อื่น

ตัวอย่าง

๑. บาลี

๖. ทัฬหฬลวิมานวตถุ

๖๑๙. “ทัฬหฬลมานา วณณน ยสสา จ ยสสสินี.

สพเพ เทเว ดาวดีเส วณณน อติโรจสี.

๖๒๐. “ทสสนํ นาภิกขานามิ อิํ ปฐมทสสนํ.

กสฺมา กายา นุ อากมฺม นามเนน ภาสเส มม”นฺติ.

๖๒๑. “อหํ ภทฺเท สุภทฺทาสี ปุพฺเพ มานุสเส ภเว.

สหกรียา จ เต อาสี ภคินี จ กนิฏฺฐิกา.

๖๒๒. “สา อหํ กายสฺส เกทา วิปฺปมุตฺตา ตโต จุตฺตา.

นิมมานรตฺตํ เทวานํ อุปปन्นา สหพฺพต”นฺติ.

๖๒๓. “ปทุตฺกตกลยาณา เต เทเว ยนฺติ ปาณิน.

เยสํ ตวํ กิตฺตยิสฺสสิ สุภทฺเท ชาติมตฺตโน.

๖๒๔. “อถ ตวํ เกน วณณน เกน วา อนุสาสิตา.

กิตฺติสฺสเนว ทาเนน สุพฺพเตน ยสสสินี.

๖๒๕. “ยสํ เอตาทิสํ ปตฺตา วิสสํ วิปุลมฺขมฺมคา.

เทเวเต ปุจฺฉิตาจิภฺข กิสฺส กมฺมสฺสิทํ ผล”นฺติ.

๖๒๖. “อฏฺฐเฐว ปิณฺฑปาตานิ ยํ ทานํ อทฺทํ ปุเร.

ทกฺขิณฺณยสฺส สงฺฆสฺส ปสนฺนา เสทิ ปาณินิ.

๖๒๗. “เตน เมตาทิสํ วณฺโณ ๙เปวณฺโณ จ เม สพฺพทิสสา ปภาสตี”ติ.

๖๒๙. “อหิ ตยา พหุเตร ภิภุช สณฺญเต พรหมจารโย.
ตปเปสึ อนนปาเนน ปสนนา เสหิ ปาณิภิ.
๖๓๐. “ตยา พหุตรํ ทตฺวา หีนกาเยปคา อหิ.
กถํ ติวํ อปฺปตรํ ทตฺวา วิเสสํ วิปุลมชฺฌคา.
เทวเต ปุจฺฉิตาจิภฺช กิสฺส กมฺมสฺสิทํ ผล”นฺติ.
๖๓๑. “มโนภาวนีโย ภิภุช สนฺทิภูริสฺส เม ปุเร อหุ.
ตาทิ ภาตเตน นิมนฺเตสึ เรวตํ อตฺตณฺณสฺม.
๖๓๒. “โส เม อตฺถปุเรกฺขาโร อนุกมฺปาย เรวโต.
สงฺฆे เทหิติ มิวาจ ตสฺสํ วจันํ กริ.
๖๓๓. “สา ทกฺขิณา สงฺฆคตา อปฺปเมยฺเย ปติภฺฐิตา.
ปุคฺคเลสุ ตยา ทินฺนํ น ตํ ตว มหปฺพล”นฺติ.
๖๓๔. “อิทาเนวาทิ ชานามิ สงฺฆे ทินฺนํ มหปฺพลํ.
สํ ทนฺตวา มนุสฺสตตํ วทญฺญ วิตมจฺฉรา.
สงฺฆे ทานานิ ทสฺสามิ อปฺปมตฺตา ปุณฺณปุณ”นฺติ.
๖๓๕. “กา เอสา เทวตา ภาทเต ตยา มนฺตยเต สห.
สพฺเพ เทเว ตาวตฺติเส วณฺเณน อติโรจตี”ติ.
๖๓๖. “มนุสฺสสฺสฺสฺส เทวินท ปุพฺเพ มานุสสเก ภาเว.
สทฺทริยา จ เม อาสิ ภคินี จ กนิภฺฐิกา.
สงฺฆे ทานานิ ทตฺวาน กตปุญฺญา วิโรจตี”ติ.
๖๓๗. “ธมฺเมน ปุพฺเพ ภคินี ตยา ภาทเต วิโรจตี.
ยํ สงฺฆมฺหิ อปฺปเมยฺเย ปติภฺฐาเปสิ ทกฺขิณํ.
๖๓๘. “ปุจฺฉิตโต หิ มยา พุทฺโธ คิณฺณกฺกมฺหิ ปพฺพเต.
วิปากํ สวิภาคสฺส ยตถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.
๖๓๙. “ยชฺมานานํ มนุสฺसानํ ปุญฺญเปกฺขาน ปาณินํ.
กโรตํ โอปธิกํ ปุญฺญํ ยตถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.
๖๔๐. “ตํ เม พุทฺโธ วียากาสิ ชานํ กมฺมผลํ สกํ.
วิปากํ สวิภาคสฺส ยตถ ทินฺนํ มหปฺพลํ.
๖๔๑. “จตฺตาโร จ ปฏฺฐิปนฺนา จตฺตาโร จ ผลे ฐิตา.
เอส สงฺโฆ อชฺชุตฺโต ปญฺญาสึลลสมาหิตโต.
๖๔๒. “ยชฺมานานํ มนุสฺसानํ ปุญฺญเปกฺขาน ปาณินํ.
กโรตํ โอปธิกํ ปุญฺญํ สงฺฆे ทินฺนํ มหปฺพลํ.

๖๔๓. “เอโส หิ สงโฆ วิบุโล มหคโคโต เอสปปเมโย อุทธีว สาครโร.

เอเต หิ เสฏฐา นรวิรสาวกา ปภังกรา ธมมมุตตริยนิติ .

๖๔๔. “เตสํ สุทินนํ สุหุตํ สุยิภูญฺญํ เย สงฆมุตตริยสส ททนต์ ทานํ.

สา ทกขิณา สงฆคตา ปตติภูตฺตา มหปผลา โลกวิทฺฐว วนณิตา.

๖๔๕. “เอตาทิสํ ยถญฺญมนุสฺสรนฺตา เย เวทซาทา วิจรนฺติ โลเก.

วินยเย มจฺเจรมลํ สมฺมุตํ อนินฺทิตา สคฺคมุเปนฺติ ฐาน”นติ.

ทททลลวิมานํ ญญญ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๖. ทททลลวิมานวตฺถุ – เรื่องว่าด้วยวิมานอันรุ่งเรืองที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายสังฆทาน/

๖๑๙. “ทททลลมานา – รุ่งเรืองอย่างยิ่ง/ วณณน – ด้วยรัศมี/ ยสสา จ – ด้วยบริวารยศ ด้วย/ ยสสลินี. – เป็นผู้มีบริวารยศ/ สพฺเพ – ทั้งปวง/ เทเว – ซึ่งเหล่าเทพ/ ตาวตีสเ – ชั้นชาวดาวดึงส์/ วณณน – มีผิวพรรณ/ อติโรจสิ. – ย่อมรุ่งเรืองกว่า/

๖๒๐. “[อหํ – ข้าพเจ้า]/ ทสสนํ – ซึ่งการเห็น/ นาภิขานามิ – ย่อมไม่รู้ยิ่ง/ อิหํ – นี้/ ปฐมทสสนํ. – เป็นการเห็นครั้งแรก/ กสฺมา – ชั้นไหน/ กายา นุ – จากเทวโลกหนอ/ อาคมม – มาแล้ว/ นาเมน – โดยชื่อ/ ภาสเส – ย่อมเรียก/ มม”นติ. – ของฉัน”ดังนี้/

๖๒๑. “อหํ – ข้าพเจ้า/ ภาทเท – ข้าแต่พี่ภักตรา/ สุกททาสี – เป็นผู้ซื้อสุภักตรา ได้เป็นแล้ว/ ปุพฺเพ – ในชาติก่อน/ มานุสเส – ที่เป็นมนุษย์/ ภเว. – ในภพ/ สทกรียา จ – เป็นภรรยาร่วมสามีเดียวกัน ด้วย/ เต – ของพี่/ อาสี – ได้เป็นแล้ว/ ภคินี จ – เป็นน้องสาว ด้วย/ กนิญฺฐิกา. – คนเล็ก/

๖๒๒. “สา – นั้น/ อหํ – ข้าพเจ้า/ กายสฺส – แห่งกาย/ ภาทา – เพราะการแตกไป/ วิปฺปมุตฺตา – พ้นไปแล้ว/ อิตฺ – นี้/ [มนุสฺสโลกโต – จากมนุษย์โลก]/ จุตฺตา. – จุตีแล้ว/ นิมมานรตินํ – ชั้นนิมมานรดี/ อุปปนฺนา – เข้าถึงแล้ว/ สทพฺพต”นติ. – ซึ่งความเป็นแห่งบุคคลผู้ไปร่วมกัน”ดังนี้/

๖๒๓. “ปฐุตกตกลยาณา – ผู้กระทำความดีไว้มากแล้ว/ เต – เหล่านั้น/ เทเว – ในหมู่เทวดาทั้งหลาย/ ยนฺติ – ย่อมไป/ ปาณินฺ. – สัตว์ทั้งหลาย/ เยสํ – เหล่าใด/ [เทวานํ – แก่เทวดาทั้งหลาย]/ ตวํ – เธอ/ กิตฺตยิสฺสสิ – จักบอก/ สุกทเท – แนน้องสุภักตรา/ ขาติมตฺตโน. – ซึ่งความเกิด ของตน/

๖๒๔. “อถ – ก็/ ตวํ – เธอ/ เกน – อะไร/ วณณน – ด้วยเรื่อง/ เกน วา – หรือว่า อันใคร/ อนุสาสิตา. – สั่งสอนแล้ว/ กิทิเสเนว – เช่นไรนั้นแล/ ทาเนน – ด้วยทาน/ สุปฺพเตน – ด้วยวัตรอันดีงาม/ ยสสลินี. – เป็นผู้มีบริวารยศ/

๖๒๕. “ยสํ – ซึ่งเกียรติยศ/ เอตาทิสํ – อันเป็นเช่นนี้/ ปตฺตา – เป็นผู้ถึงแล้ว/ วิเสสํ – อันพิเศษ/ วิปุลมขมคา. – ได้ถึงแล้ว ซึ่งสุขไพบุลย์/ เทวเต – ดูก่อนเทพธิดา/ [ตวํ – เธอ/ มया – อันข้าพเจ้า]/ ปุจฺฉิตาจิภฺข – สอบถามแล้ว จงบอกเถิด/ กิสฺส – อันใดเล่า/ กมฺมสฺสทํ ผล”นติ. – นี้ เป็นผล ของกรรม”ดังนี้/

๒๒๖. “อฏฐุ – ๘ ที่เท่านั้น/ ปิณฑปาตานี – ซึ่งอาหารบิณฑบาตทั้งหลาย/ [อหิ – ข้าพเจ้า]/ ย – อันใด/ ทาน – ให้เป็นทาน/ อทท – ได้ถวายแล้ว/ ปุเร. – ในกาลก่อน/ ทกขิณียสส – ผู้ควรซึ่งทักษิณา/ สงฆสส – แต่พระสงฆ์/ ปสนนา – เลื่อมใสแล้ว/ เสหิ – ของตน/ ปาณิกิ. – ด้วยฝ่ามือทั้งหลาย/

๒๒๗. “เตน – นั้น/ เม – ของข้าพเจ้า/ [ปุณณฺเณน – เพราะบุญ]/ ตาทิส – เป็นผิพพรรณทั้งดงามเช่นนี้/ วณ โณฯเปฯ – ผิพพรรณ ฯลฯ/ วณโณ จ – รัศมีกาย ด้วย/ เม – ของข้าพเจ้า/ สพพทิสฯ – ตลอดทิศทั้งปวงทั้งหลาย/ ปภาสตี”ติ. – ย่อมสว่างไสว”ดังนี้/

๒๒๘. “อหิ – ข้าพเจ้า/ ตยา – กว่าเธอ/ พหุเตร – ซึ่งมีจำนวนมากกว่า/ ภิกขุ – ซึ่งภิกษุทั้งหลาย/ สณฺญเต – ผู้สำรวมอินทรี/ พรหมจารโย. – ประพฤติพรหมจรรย์สมาเสมอ/ ตปเปสสิ – เลี้ยงดูให้อิ่มหนำแล้ว/ อนนปानเนน – ด้วยข้าน้ำ/ ปสนนา – เลื่อมใสแล้ว/ เสหิ – ของตน/ ปาณิกิ. – ด้วยฝ่ามือทั้งหลาย/

๒๒๙. “ตยา – กว่าเธอ/ พหุตร – ซึ่งทานมีจำนวนมากกว่า/ ทตฺวา – ถวายแล้ว/ หินกายูปคา – เป็นผู้อุบัติแล้วในหมู่เทพชั้นต่ำกว่า/ อหิ. – ข้าพเจ้า/ ถ – อย่างไร/ ตฺว – เธอ/ อปฺปตฺร – ซึ่งทานน้อยกว่า/ ทตฺวา – ถวายแล้ว/ วิสส – อันวิเศษ/ วิปุลมขมคา. – ได้ถึงแล้ว ซึ่งสุขไพบุลย์/ เทวเต – ดูก่อนเทพธิดา/ [ตฺว – เธอ/ มยา – อันข้าพเจ้า]/ ปุจฺจิตาจิข – สอบถามแล้ว จงบอกเถิด/ กิสส – อันใดเล่า/ กम्मสสิทํ ผล”นติ. – นี่ เป็นผล ของกรรม”ดังนี้/

๒๓๐. “มโนภาวนีโย – ผู้มีใจอันบุคคลพึงเจริญ/ ภิกขุ – ภิกษุรูปหนึ่ง/ สนทิกฺโข – ได้พบแล้ว/ เม – อันข้าพเจ้า/ ปุเร – ในชาติก่อน/ อหุ. – ได้มีแล้ว/ ตาหิ [ภิกขุ] – ข้าพเจ้า [ซึ่งภิกษุ] รูปนั้น/ ภาตเตน – ด้วยภัตตาหาร/ นิมนเตสสิ – นิมนต์แล้ว/ เรวต – ซึ่งพระเรวตะ/ อตฺตณฺณมฺ. – ผู้มีตนเป็นรูปที่ ๘/

๒๓๑. “โส – นั้น/ เม – แก่ข้าพเจ้า/ อตฺตปฺปเรกขาโร – เป็นผู้มุ่งให้เกิดประโยชน์/ อนุกมปาย – ด้วยความอนุเคราะห์/ เรวโต. – พระเรวตเถระ/ [ตฺว – เธอ]/ สงฺเข – ในสงฆ์/ เทหิ”ติ – จงถวาย”ดังนี้/ มิวโจ – ได้บอกแล้วกับข้าพเจ้า/ ตสฺสทํ – ข้าพเจ้า รูปนั้น/ [เรวตสส – ของพระเรวตเถระ]/ วจฺนํ – ตามคำ/ กริ. – กระทำแล้ว/

๒๓๒. “สา – นั้น/ ทกฺขิณา – ทักษิณา/ [มยา – อันข้าพเจ้า]/ สงฺฆคตา – เป็นสังฆทาน/ อปฺปเมยเย – ผู้มีผลประมาณมิได้/ [สงฺเข – ในสงฆ์]/ ปติฏฺฐิตา. – ตั้งไว้แล้ว/ ปุคฺคเลสุ – ในบุคคลทั้งหลาย/ ตยา – อันท่าน/ [ทาน – ทาน]/ ทินฺนํ – ถวายแล้ว/ น – หามิได้/ ตํ – นั้น/ ตว – ของพี่/ [ทาน – ทาน]/ มหปฺผล”นติ. – เป็นทานมีผลมาก”ดังนี้/

๒๓๓. “อิทาเนวาทิ – ในกาลนี้เอง ข้าพเจ้า/ ชานามิ – ย่อมรู้/ [ปุคฺคเลน – อันบุคคล/ ทาน – ซึ่งทาน]/ สงฺเข – ในสงฆ์/ ทินฺนํ – ถวายแล้ว/ มหปฺผล. – เป็นทานมีผลมาก/ สาหิ – ข้าพเจ้า นั้น/ คนฺตฺวา – ไปแล้ว/ มนุสฺสสตํ – สู่ความเป็นแห่งมนุษย์/ วทณฺญ – เป็นผู้รู้ซึ่งความประสงค์ของบุคคลผู้ขอโดยปกติ/ วิตมจฺจรา. – เป็นผู้มีความตระหนี่ไปปราศแล้ว/ [อหิ – ข้าพเจ้า]/ สงฺเข – ในสงฆ์/ ทานานิ – ซึ่งทานทั้งหลาย/ ทสฺสามิ – จักถวาย/ อปฺปมตฺตา – เป็นผู้ไม่ประมาณแล้ว/ ปุนปฺปุน”นติ. – บ่อย ๆ”ดังนี้/

๒๓๔. “กา – เป็นใคร/ เอสา – นั้น/ เทวตา – เทพธิดา/ ภาทเท – ดูก่อนภัทรา/ ตยา – ด้วยเธอ/ มนฺตยเต – สนทนากันอยู่/ สห. – กับ/ สพเพ – ทั้งปวง/ เทเว – ซึ่งเทวดาทั้งหลาย/ ตาวตฺติเส – ผู้ปฏิบัติบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์/ วณณ – ด้วยผิพพรรณ/ อติโรจตี”ติ. – ย่อมรุ่งเรืองกว่า”ดังนี้/

๖๓๖. “[อหิ – ข้าพระองค์]/ มนุสสุตา – ผู้เคยเป็นมนุษย์แล้ว/ เทวินท – ขอเดชะพระองค์ผู้เป็นจอมเทพ/ ปุพเพ – ในชาติก่อน/ มานุสเส – ที่เป็นมนุษย์/ ภเว. – ในภพ/ สหกรียา จ – เป็นภรรยาร่วมสามีเดียวกัน ด้วย/ เม – ของหม่อมฉัน/ [อิตถี – สตรี]/ อาสิ – ได้เป็นแล้ว/ ภคินี จ – น้องสาว ด้วย/ กนิฏฐิกา. – ผู้น้อยที่สุด/ สงฺเข – ในสงฆ์/ ทานานิ – ซึ่งทานทั้งหลาย/ ทตฺวาน – ถวายแล้ว/ กตปุณฺญา – เป็นผู้มียุญที่กระทำแล้ว/ วิโรจตี”ติ. – ย่อมรุ่งเรือง” ดังนี้/

๖๓๗. “ธมฺเมน – ด้วยธรรม/ ปุพเพ – ในชาติก่อน/ ภคินี – น้องสาว/ ตยา – กว่าเธอ/ ภทฺเท – ดูก่อนภทรา/ วิโรจตี. – ย่อมรุ่งเรือง/ ยํ – อันใด/ [ภคินี – น้องสาว]/ สงฺฆมฺหิ – ในสงฆ์/ อปฺปเมยฺเย – มีผลประมาณมิได้/ ปตฺติฐาเปสิ – ให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว/ ทกฺขิณํ. – ยังทักษิณา/

๖๓๘. “ปุจฺฉิต – ได้ทูลถามแล้ว/ หิ – จจริงอยู่/ มยา – อันข้าพเจ้า/ พุทฺโธ – พระพุทธเจ้า/ คิซฺหมกฺกมฺหิ – ชื่อว่าคิซฺหมกฺก/ ปพฺพเต. – ณ ภูเขา/ วิปากํ – ซึ่งผล/ สํวิภาคสฺส – แห่งการแจกจ่ายทาน/ ยตฺถ – ไດ/ [ปุณฺณกฺเขตเต – ในนื่อนาบุญ/ ปุคฺคเลน – อันบุคคล/ ทานํ – ทาน]/ ทินนํ – ถวายแล้ว/ มหปฺพลํ. – เป็นทานมีผลมาก/

๖๓๙. “ยชฺมานานํ – ผู้บูชาอยู่/ มนุสฺसानํ – ผู้เป็นมนุษย์/ ปุณฺณเปกฺขาน – ผู้หวังซึ่งบุญ/ ปาณินํ. – เมื่อสัตว์ทั้งหลาย/ กโรตํ – กระทำอยู่/ โอปธิกํ – ที่ให้วิบากแห่งความเป็นไปของปฏิสนธิ/ ปุณฺณํ – ซึ่งบุญ/ สงฺเข – ในพระสงฆ์/ [ทายเกหิ – อันทายกทั้งหลาย/ ทานํ – ทาน]/ ทินนํ – ถวายแล้ว/ มหปฺพลํ. – เป็นทานมีผลมาก/

๖๔๐. “ตํ – นั้น/ เม – แก่ข้าพเจ้า/ พุทฺโธ – พระพุทธเจ้า/ วิทยาภาสิ – ได้พยากรณ์แล้ว/ ชานํ – ผู้ทรงทราบอยู่/ กมฺมผลํ – ซึ่งผลกรรม/ สกํ. – เป็นสภาวะธรรมที่ของตน/ วิปากํ – ซึ่งผล/ สํวิภาคสฺส – แห่งการแจกจ่ายทาน/ ยตฺถ – ไດ/ [ปุณฺณกฺเขตเต – ในนื่อนาบุญ/ ปุคฺคเลน – อันบุคคล/ ทานํ – ทาน]/ ทินนํ – ถวายแล้ว/ มหปฺพลํ. – เป็นทานมีผลมาก/

๖๔๑. “จตฺตารอ จ – ๔ จำพวก ด้วย/ ปฏิปนฺนา – ผู้ปฏิบัติแล้ว/ [ปุคฺคลา – บุคคลทั้งหลาย]/ จตฺตารอ จ – ๔ จำพวก ด้วย/ ผล – ในอริยผล/ ฐิตา. – ผู้ดำรงอยู่แล้ว/ [ปุคฺคลา – บุคคลทั้งหลาย]/ เอส – นั้น/ [ปุคฺคโล – บุคคล]/ สงฺโฆ – คือ พระสงฆ์/ อชฺชุต – เป็นผู้ซื้อตรงแล้ว/ ปณฺญาสิลสมฺมาหิต. – เป็นผู้ดำรงมั่นอยู่ในศีล สมาธิ และปัญญา/

๖๔๒. ยชฺมานานํ – ผู้บูชาอยู่/ มนุสฺसानํ – ผู้เป็นมนุษย์/ ปุณฺณเปกฺขาน – ผู้หวังซึ่งบุญ/ ปาณินํ. – เมื่อสัตว์ทั้งหลาย/ กโรตํ – กระทำอยู่/ โอปธิกํ – ที่ให้วิบากแห่งความเป็นไปของปฏิสนธิ/ ปุณฺณํ – ซึ่งบุญ/ สงฺเข – ในพระสงฆ์/ [ทายเกหิ – อันทายกทั้งหลาย/ ทานํ – ทาน]/ ทินนํ – ถวายแล้ว/ มหปฺพลํ. – เป็นทานมีผลมาก/

๖๔๓. “เอโส – นั้น/ หิ – ด้วยว่า/ สงฺโฆ – พระสงฆ์/ วิบุโล – เป็นผู้ไพบุลย์/ มหคฺคโต – เป็นผู้มียุญยิ่งใหญ่/ เอสปฺปเมยฺโย – เป็นผู้มียุญหาประมาณมิได้/ อุตฺถิว สาคโร. – เป็นเพียงดัง ทะเล ที่เปี่ยมด้วยน้ำ/ เอเต – เหล่านั้น/ หิ – ด้วยว่า/ [อริยปุคฺคลา – พระอริยบุคคลทั้งหลาย]/ เสฏฺฐา – เป็นผู้ประเสริฐสุด/ นรวิโรสาวกา – เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าผู้มีความเพียร/ ปภังกรา – เป็นผู้ให้แสงสว่าง คือ ปัญญา/ ธมฺมมูทริยฺนติ. – ย่อมยกขึ้นแสดง ซึ่งธรรมกา/

๖๔๔. “เตล้ – เหล่านั้น/ [บุคคลานี้ – อันบุคคลทั้งหลาย/ ทานี้ – ทาน/ บุคคลเลน – อันบุคคล]/ สุธินน์ – ถวายดีแล้ว/ สุธุตม์ – ชื่อว่าเป็นทานที่ถวายดีแล้ว/ สุธยัญญ์ – ชื่อว่าบูชาสักการะอย่างดีแล้ว/ เย – เหล่าใด/ [บุคคลา – บุคคลทั้งหลาย]/ สงฆมุกทิสส – เจาะจง ซึ่งพระสงฆ์/ ททนต์ – ย่อมถวาย/ ทานน์. – ซึ่งทาน/ สา – นั้น/ ทกขินา – ทักขินา/ สงฆคตา – ที่ไปแล้วในพระสงฆ์/ ปติฏฐิตา – ตั้งไว้แล้ว/ มหปผลา – เป็นทานมีผลมาก/ โลกวิทู – ผู้ทรงรู้แจ้งซึ่งโลก/ [พุทธานํ – อันพระพุทเจ้าทั้งหลาย]/ วณณิตา. – ทรงสรรเสริญแล้ว/

๖๔๕. “เอตาทิสํ – อันเช่นกับด้วยทานนั้น/ ยถญฺมณฺสฺสรนตา – หวนระลึกถึงอยู่ ซึ่งบุญ/ เย – เหล่าใด/ [บุคคลา – บุคคลทั้งหลาย]/ เวทชาตา – เป็นผู้มีความเอิบอ้อมความสบายใจ/ วิจรนต์ – ย่อมท่องเที่ยวไป/ โลเก. – ในโลก/ วินยเย – กำจัดแล้ว/ มจฺเจรมลํ – ซึ่งมลทิน คือ ความตระหนี่/ สมฺมุตํ – พร้อมทั้งมูลเหตุ/ [เกณจิ – อันใคร ๆ]/ อนินทิตา – ตำหนิไม่ได้แล้ว/ สคฺคฺมฺเปตฺติ – ย่อมเข้าถึง ที่เป็นแดนสวรรค์/ ฐาน”นติ. – ซึ่งสถานที่”ดังนี้/

๓. การแปลโดยความ

ทัตทลวิมาน^๒

ว่าด้วยวิมานอันรุ่งเรืองที่เกิดขึ้นแก่หญิงผู้ถวายสังฆทาน

(ภักตราเทพธิดาผู้พี่สาวถามสุภัทราเทพธิดาซึ่งเป็นน้องสาวว่า)

[๖๑๙] เธอรุ่งเรืองด้วยรัศมี มีเกียรติยศบริวารยศ
มีรัศมีรุ่งโรจน์เหนือเทพชั้นชาวดาวดั่งสั้ทั้งปวง
[๖๒๐] ฉันไม่เคยเห็นเธอ นี่เป็นการเห็นครั้งแรก
เธอมาจากเทวโลกชั้นไหนจึงมาเรียกชื่อของฉันได้ถูก
(สุภัทราเทพธิดาตอบว่า)

[๖๒๑] พี่ภักตรา ดิฉันชื่อสุภัทรา
เมื่อชาติก่อนครั้งเป็นมนุษย์ได้เป็นน้องสาวของพี่
และยังเป็นภรรยาร่วมสามีเดียวกันกับพี่
[๖๒๒] ดิฉันละร่างจุติจากมนุษย์โลกนั้นแล้ว
มาเกิดร่วมกับเหล่าเทพชั้นนิมมานรดี
(ภักตราเทพธิดาถามต่อไปอีกว่า)

^๒ ชุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๖๑๙-๖๔๕/๖๘-๗๑.

[๖๒๓] น้องสุภัทรา ขอเธอได้บอกถึงการเกิดของตน

ในหมู่เทพชั้นนิมมานรดี

ซึ่งเป็นที่ที่สัตว์ผู้กระทำความดีไว้มากแล้วมาเกิด

[๖๒๔] เธอถูกสอนมาอย่างไรด้วยเรื่องอะไร หรือว่าใครสั่งสอน

เธอมีบิรารยศได้ด้วยทานและวัตรอันดีงามเช่นไร

[๖๒๕] เธอได้รับเกียรติยศเช่นนี้ ได้รับสุขไพบุลย์วิเศษเช่นนี้

น้องเทพธิดา พื้ถามแล้ว ขอเธอจงบอก

นี้เป็นผลของกรรมอันใด

(สุภัทราเทพธิดาตอบว่า)

[๖๒๖] ชาติก่อนดิฉันเลื่อมใส ได้ถวายอาหารบิณฑบาต ๘ ที่

เป็นสังฆทานแด่พระสงฆ์

ผู้เป็นทักษิณบุคลด้วยมือทั้งสองของตน

[๖๒๗-๖๒๘] เพราะบุญนั้นผิวพรรณดิฉันจึงงามเช่นนี้ ฯลฯ

และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้

(ภัทราเทพธิดาได้ถามต่อไปอีกว่า)

[๖๒๙] พื้เลื่อมใสได้ถวายข้าวน้ำด้วยมือของตน

เลี้ยงดูภิกษุผู้สำรวมอินทรีย์

ประพฤติพรหมจรรย์สม่ำเสมอ

ซึ่งมีจำนวนมากกว่าของเธอให้อิ่มหนำ

[๖๓๐] พื้ถวายทานมากกว่าเธอ แต่กลับอุบัติในหมู่เทพชั้นต่ำกว่า

ส่วนน้องถวายทานน้อยกว่า แต่ทำไมจึงได้รับสุขไพบุลย์วิเศษเล่า

เทพธิดา พื้ถามแล้ว ขอเธอจงบอก นี่เป็นผลของกรรมอันใดเล่า

(สุภัทราเทพธิดาตอบว่า)

[๖๓๑] ชาติก่อนดิฉันได้พบภิกษุรูปหนึ่ง น่าเจริญใจ

จึงได้นิมนต์ภิกษุรูปนั้น คือพระเรวตะ เป็นรูปที่ ๘ ให้ฉันภัตตาหาร

[๖๓๒] พระเรวตะเถระนั้นมุ่งจะอนุเคราะห์ให้เกิดประโยชน์แก่ดิฉัน

จึงบอกดิฉันให้ถวายสงฆ์ ดิฉันได้ทำตามคำแนะนำของท่าน

[๖๓๓] ทักษิณของดิฉันนั้นถวายเป็นสังฆทาน มีผลประมาณมิได้

ส่วนทานของพื้ที่ถวายเป็นรายบุคคลนั้นมีผลไม่มาก

(ภัทราเทพธิดาเมื่อจะรับรองความซื่อนั้นจึงกล่าวว่า)

[๖๓๔] พี่เพ็ญรู้เดียงนี้เอง ทานที่ถวายเป็นสังฆทานนี้มีผลมาก
พื่อนั้น(หาก)ไปเกิดเป็นมนุษย์อีก จักรู้ความประสงค์ของผู้ขอ
ปราศจากความตระหนี่ ไม่ประมาท ถวายสังฆทานบ่อย ๆ
(เมื่อสนทนากันแล้ว สุภัทราเทพธิดาก็กลับไปสู่ทิพยวิมานของตนบนสวรรค์ชั้นนิมมานรดี ท้าวสักกเทวราช
ได้สดับการสนทนานั้น เมื่อสุภัทราเทพธิดากลับไปแล้วจึงตรัสถามภัทราเทพธิดาว่า)

[๖๓๕] ภัทรา เทพธิดาผู้มาสนทนากับเธอนั้นเป็นใคร
ช่างมีรัศมีรุ่งโรจน์เหนือเหล่าเทพชั้นขาวดาวดึงส์ทั้งหมด
(ภัทราเทพธิดาเมื่อจะบรรยายข้อที่สังฆทานที่น้องสาวถวายว่ามีผลมากจึงทูลว่า)

[๖๓๖] ขอเดชะพระองค์ผู้เป็นจอมเทพ เทพธิดานั้น
เมื่อชาติก่อน ครั้งเป็นมนุษย์อยู่ในภพมนุษย์
ได้เป็นน้องสาวของหม่อมฉัน
และยังเป็นภรรยาร่วมสามีเดียวกันด้วย
เธอทำบุญถวายสังฆทานแล้วจึงรุ่งเรือง
(ท้าวสักกเทวราช เมื่อจะทรงสรรเสริญสังฆทานว่ามีผลมากจึงตรัสว่า)

[๖๓๗] ภัทรา น้องสาวของเธอรุ่งเรืองกว่าเธอ
เพราะเหตุที่นางได้ถวายสังฆทาน
ซึ่งมีผลประมาณมิได้ไว้ในชาติก่อน
(ภัทราเทพธิดาได้ตอบท้าวสักกะว่า)

[๖๓๘] อันที่จริง ดิฉันได้ทูลถามพระพุทธรเจ้า
ครั้งประทับอยู่ ณ ภูเขาศิขณภู
ถึงผลแห่งการแจกจ่ายทานว่า

ทานที่ให้ในเนื่อนาบุญใดจึงมีผลมาก

[๖๓๙] มนุษย์ทั้งหลายผู้หวังบุญให้ทานอยู่
ทำบุญปรารถนาเหตุแห่งการเวียนว่ายตายเกิด
ให้ทานในเนื่อนาบุญใด จึงมีผลมาก

[๖๔๐] พระพุทธรเจ้าผู้ทรงทราบ
สัตว์ทั้งหลายมีผลกรรมเป็นของของตน
ได้ทรงอธิบายให้ดิฉันฟังอย่างชัดเจน
ถึงผลแห่งการแจกจ่ายทานในเนื่อนาบุญ
ที่บุคคลให้แล้วจะได้รับผลมากนั้นว่า

[๖๔๑] พระอริยบุคคลผู้บรรลุอริยมรรค ๔

และผู้ดำรงอยู่ในอริยผล ๔

นี่คือพระสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติตรง

ดำรงมั่นอยู่ในศีล สมาธิ และปัญญา

[๖๔๒] มนุษย์ทั้งหลายผู้หวังบุญให้ทานอยู่

ทำบุญปรารภเหตุแห่งการเวียนว่ายตายเกิด

จึงถวายทานแก่สงฆ์ซึ่งมีผลมาก

[๖๔๓] ด้วยว่า พระสงฆ์นี้มีคุณยิ่งใหญ่ ไพบูลย์

หาประมาณมิได้ ดุจทะเลเปี่ยมด้วยน้ำ

พระอริยบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ประเสริฐสุด

เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าผู้มีความเพียร

เป็นผู้ให้แสงสว่างคือปัญญาแก่ชาวโลก

ย่อมยกธรรมกถาขึ้นแสดง

[๖๔๔] ทานที่บุคคลถวายเจาะจงสงฆ์นั้น ชื่อว่าเป็นทานที่ถวายดีแล้ว บุษาสักการะอย่างดีแล้ว ทักขิณาที่ถวายสงฆ์นั้นมีผลมาก

ทั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายผู้ทรงรู้แจ้งโลกก็ทรงสรรเสริญแล้ว

[๖๔๕] เหล่าชนมาหวนระลึกถึงบุญเช่นนี้ได้เกิดปีติโสมนัส

กำจัดมลทินคือความตระหนี่พร้อมทั้งมูลเหตุได้

ท่องเที่ยวไปในโลก ไม่ถูกบัณฑิตติเตียน

จึงเข้าถึงแดนสวรรค์ได้

๔. สรุป

เรื่องการถวายทานนี้ หากใส่ใจในรายละเอียดก็จะเห็นความต่างกันในเรื่องอานิสงส์ด้วยเช่นกัน อย่างเช่น การถวายทานด้วยจิตที่เลื่อมใสศรัทธาเหมือนกัน แต่ฝ่ายผู้รับ คือพระสงฆ์ ที่มีสีลาจารวัตรต่างกัน ผู้ถวายทานก็ได้รับอานิสงส์ต่างกัน ถวายทานแด่พระสงฆ์ที่เป็นปุถุชน กับถวายแด่พระอริยบุคคล หรือแม้กระทั่งถวายแด่พระอรหันต์ ก็มีอานิสงส์ต่างกัน

ตัวอย่าง เทพธิดา ๒ องค์พี่น้อง เทพธิดาผู้พี่ ชื่อ ภัทรา มีจิตเลื่อมใสได้ถวายข่าน้ำด้วยมือของตน เลี้ยงดูภิกษุผู้สัรรวมอินทรีย์ ประพฤติพรหมจรรย์สม่ำเสมอ ซึ่งมีจำนวนมากกว่าให้อิ่มหนำ แต่กลับได้รับอานิสงส์น้อยกว่าเทพธิดาผู้น้อย ชื่อ สุภัทรา ที่ถวายด้วยจิตเลื่อมใสศรัทธา ได้ถวายอาหารบิณฑบาต ๘ ที่ เป็นสังฆทานแด่พระสงฆ์ ผู้เป็นทักขิไณยบุคคลด้วยมือทั้งสองของตน

๕. ข้อคิดตามหลักกรรม

ประโยชน์หรือคุณค่าการถวายทาน ๒ ประเภท คือ

- **ปาฏิบุคลิกทาน** หมายถึง ถวายทานที่มีการระบุให้สำหรับบุคคลเฉพาะ เช่น การถวายอาหาร เสื้อผ้า หรือให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ต้องการช่วยเหลืออย่างเฉพาะเจาะจง การถวายทานในลักษณะส่วนตัวนี้ ย่อมจะมีอานิสงส์น้อย เพราะประโยชน์เกิดขึ้นกับบุคคลผู้เดียว

- **สังฆทาน** หมายถึง การถวายทานให้กับสงฆ์หรือสังคมโดยรวม ไม่ได้ระบุเจาะจงถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น การถวายอาหาร น้ำดื่ม หรือสิ่งของตลอดจนเครื่องใช้ที่จำเป็นให้กับพระสงฆ์จำนวนมาก การถวายแบบนี้จะมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติธรรมของสงฆ์ และเพื่อประโยชน์ของหมู่คณะ เพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในสังคมและส่งเสริมการทำมาหากินร่วมกัน การถวายในทำนองนี้ ย่อมจะมีอานิสงส์มาก

บทที่ ๓

มัญญุกุณฑลวิมาน

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่มัญญุกุณฑลวิมานพ

บทนี้ กล่าวถึงมัญญุกุณฑลวิมาน ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่มัญญุกุณฑลวิมานพ เรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงพลังของการทำให้บริสุทธิ์และเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธเจ้าอย่างเดี่ยวเท่านั้น แม้ว่าเราจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ลำบาก หรือเผชิญกับความทุกข์ยากใด ๆ การทำให้ใจให้เลื่อมใสก็ไปสู่วิมานอันสุขสันต์

มัญญุกุณฑลวิมานพเป็นตัวอย่างที่น่าทึ่งของการทำให้บริสุทธิ์ โดยเฉพาะในเวลาที่กำลังจะสิ้นชีวิต สะท้อนถึงการใช้ศรัทธาเป็นเครื่องนำทางสู่การเกิดใหม่ในวิมาน

ตัวอย่าง

๑. บาลี

๙. มัญญุกุณฑลวิมานวตถุ

๑๒๐๗. “อลงกโต มัญญุกุณฑล มัลลาริ หริจนทนุสสโต.

พาหา ปคคยห กนทลล วนมขณเ กิ ทุกขิตโต ตฺว”นติ.

๑๒๐๘. “โสวณณมโย ปภสสโร อุปปโน รลพลขโร มม.

ตสส จกุกุคํ น วินทามิ เตน ทุกเคน ชหามิ ชีวิต”นติ.

๑๒๐๙. “โสวณณมโย มณิมโย โลหิตกมโย อถ รูปิมโย.

อากิข เม ภททมานว จกุกุคํ ปฏิปาทยามิ เต”ติ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๙. มัญญุกุณฑลวิมานวตถุ – เรื่องว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่มัญญุกุณฑลวิมานพ/

๑๒๐๗. “[ตฺว – ท่าน]/ อลงกโต – เป็นผู้ประดับประดาแล้ว/ มัญญุกุณฑล – เป็นผู้ประดับซึ่งต่างหูเกลี้ยง/ มัลลาริ – เป็นผู้ตัดทรงซึ่งดอกไม้/ หริจนทนุสสโต. – เป็นผู้มีการลูบไล้ด้วยจรรยาแก่นจันทน์แดง/ พาหา – ซึ่งแขนทั้งหลาย/ ปคคยห – ประคองแล้ว/ กนทลล – คร่ำครวญอยู่/ วนมขณเ – ในท่ามกลางแห่งป่า/ กิ – เพราะเรื่องอะไร/ ทุกขิตโต – เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความทุกข์/ ตฺว”นติ. – เจ้า”ดังนี้/

๑๒๐๘. “โสวณณมโย – ที่สำเร็จแล้วด้วยทองคำ/ ปภสสโร – เป็นแดนชานออกแห่งรัศมี/ อุปปโน – เกิดขึ้นแล้ว/ รลพลขโร – เรือนแห่งรถ/ มม. – แก่ข้าพเจ้า/ [อหํ – ข้าพเจ้า]/ ตสส – นั้น/ [รลพลขรสส – ของเรือนแห่งรถ]/ จกุกุคํ – ซึ่งคู่แห่งล้อ/ น วินทามิ – ย่อมไม่ประสบ/ เตน – นั้น/ ทุกเคน – เพราะความทุกข์/ ชหามิ – จะยอมสละ/ ชีวิต”นติ. – ซึ่งชีวิต”ดังนี้/

๓. การแปลโดยความ

มัญญกุณฑลวิมาน^๓

ว่าด้วยวิมานที่เกิดขึ้นแก่มัญญกุณฑลวิมานพ

ผู้ทำใจให้เลื่อมใสในพระพุทเจ้าก่อนสิ้นใจ

(พราหมณ์ถามเทพบุตรตนนั้นว่า)

[๑๒๐๗] เจ้าประดับตกแต่งร่างกาย ใส่ต่างหูเกลี้ยง

ทัดทรงดอกไม้ มีกายลูบไล้ด้วยจรรยาแก่นจันทน์แดง

ประคองแขนคร่ำครวญอยู่กลางป่า

เจ้าเป็นทุกข์เรื่องอะไร

(มัญญกุณฑลเทพบุตรตอบว่า)

[๑๒๐๘] เรือนรถที่ทำด้วยทองคำ

งามผุดผ่องเกิดขึ้นแก่ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้ายังหาล้อรถทั้งคู่นั้นไม่ได้

เพราะความทุกข์นั้น ข้าพเจ้าจักยอมสละชีวิต

(พราหมณ์กล่าวว่า)

๔. สรุป

อุทาหรณ์สอนใจ เพียงทำใจให้เลื่อมใสในพระพุทเจ้าก่อนสิ้นใจ ก็ได้สวรรค์สมบัติแบบง่าย ๆ โดยไม่ต้องบริจาค วัตถุทานแม้อย่างเดียว เรื่องราวของมัญญกุณฑลเทพบุตร เป็นตัวอย่าง เรื่องราวของมัญญกุณฑล เมื่อครั้งเป็นมนุษย์ มีพ่อ เป็นคนตระหนี่ ในเคยให้อะไรแก่ใคร ๆ แม้คราวเคราะห์ มัญญกุณฑลผู้เป็นลูกป่วยหนัก ก็ไม่ยอมให้หมอมารักษา เพราะ กลัวจะสิ้นเปลือง ในที่สุด ลูกทนพิษไข้ไม่ไหวก็ตายเพราะความขี้เหนียวของผู้เป็นพ่อ

ก่อนตาย มัญญกุณฑลได้เห็นชายผ้าเหลืองของพระพุทเจ้าแล้วมีจิตเลื่อมใส ไปเกิดเป็นเทพบุตร แล้วกลับมาให้ ข้อคิดทางธรรมกับผู้เป็นพ่อ ต่อมา พ่อยึดมั่นในพระรัตนตรัย สมาทานรักษาศีล ๕ ตลอดชีวิต

^๓ ชุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๑๒๐๗-๑๒๐๘/๑๕๑-๑๕๒.

๕. ข้อคิดตามหลักธรรม

ความเลื่อมใส หมายถึง ความพอใจของจิตใจ ความเชื่อมั่นและการเคารพในสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ ส่งผลดีต่อชีวิตของบุคคลและสังคม ดังนี้

คุณค่าต่อชีวิต

- สร้างแรงจูงใจ : ความเลื่อมใสสามารถเป็นแรงผลักดันในการทำสิ่งดี มีเป้าหมายและความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิต

- ลดความเครียด : การมีความเชื่อมั่นในสิ่งที่สูงกว่าตนเองทำให้รู้สึกผ่อนคลาย มีความสงบ และสามารถจัดการกับความเครียดในชีวิตได้ดี

- เสริมสร้างจิตใจ : การเลื่อมใสในคุณค่าหรือหลักธรรมทำให้มีความหวังและความสุขในชีวิต ช่วยให้ผู้คนมีทัศนคติที่ดีต่อสถานการณ์ที่ยากลำบาก

คุณค่าต่อสังคม

- ส่งเสริมความสามัคคี : ความเลื่อมใสสามารถเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยรวมกลุ่มคนเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในสังคม

- สร้างความแตกต่างและความเคารพ : เมื่อคนในสังคมมีความเลื่อมใสในคุณค่าเดียวกัน จะส่งผลให้เกิดการเคารพซึ่งกันและกัน

- สนับสนุนคุณธรรมและค่านิยมที่ดี : ความเลื่อมใสสามารถช่วยส่งเสริมคุณธรรมและค่านิยมที่ดีในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความมีน้ำใจ

- ลดความขัดแย้ง : การมีความเข้าใจในความเลื่อมใสที่ต่างกันอย่างลึกซึ้งอาจช่วยลดความขัดแย้งในสังคม ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

រដ្ឋបាលពេជ្រ

ภาชิตของพระรฎฐปาลเถระ

บทนี้ กล่าวถึงพระรัตนตรัยเป็นหนึ่งใจในข้อความที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งสะท้อนถึงคำสอนและปรัชญาที่ลึกซึ้งของพระรัตนตรัย ผู้เป็นพระเถระที่มีชื่อเสียงและได้รับยกย่องเป็นเอตทัคคะด้านผู้บวชด้วยศรัทธา พระรัตนตรัยได้บวชด้วยศรัทธาที่มั่นคง และได้แสดงถึงความดีเตียวในการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยยอมสละชีวิตที่มีอยู่เดิมเพื่อแสวงหาความสงบและรู้แจ้งในธรรม

คาถาอาคมที่พระภิกษุบาลเถระได้ถ่ายทอดไว้ นำไปสู่การเข้าถึงความจริงและการปฏิบัติตนเพื่อหลุดพ้นจากทุกข์ได้

ตัวอย่าง

๑. บาลี

๗๗๑	อลตตตกกา ปาทา	มุขิ จุณณมกขิติ
	อลิ พาลสส โมหาย	โน จ ปารคเวสีโน ฯ
๗๗๒	อฏฐปทกตา เกสา	เนตตา อยชนมกขิตา
	อลิ พาลสส โมหาย	โน จ ปารคเวสีโน ฯ
๗๗๓	อณขนิว นวา จิตตา	ปุตติกาโย อลงกโต
	อลิ พาลสส โมหาย	โน จ ปารคเวสีโน ฯ
๗๗๔	โอทหิ มิคโว ปาสิ	นาสาทา วากุรี มิโค
	ภูตวา นิวาปี คจฉาม	กนทนต์เต มิคพนธเก ฯ

๒. การแปลคำต่อคำ

๗๗๑. “อลตตกกตา – เป็นเท้าที่ย้อมแล้วด้วยครั่งสด/ ปาทา – เท้าทั้งหลาย/ มุขํ – หน้า/ จุณณกมกขิตํ. – เป็นสภาวะธรรมที่ทาแล้วด้วยจุณ/ อลํ – เป็นอันคร/ พาลสฺส – ผู้โง่เขลา/ [ปุคฺคสฺส – ของบุคคล]/ โมหาย – เพื่อความลุ่มหลง/ โน จ – หามิได้ ด้วย/ ปารคเวลิโน. – ผู้แสวงหาซึ่งฝั่ง คือ นิพพานโดยปกติ/ [ปุคฺคสฺส – ของบุคคล]/

๗๗๒. “อฏฐูปทกตา – ที่ตบแต่งให้เป็นลอนดั่งกระดานหมากรุก/ เกสา – ผมทั้งหลาย/ เนตฺตา – ตาทั้งหลาย/ อณฺชนมกฺขิตา. – ที่หยอดแล้วด้วยยาหยอดตา/ อลํ – เป็นอันคร/ พาลสฺส – ผู้โง่เขลา/ [ปุคฺคสฺส – ของบุคคล]/ โมหาย – เพื่อความลุ่มหลง/ โน จ – หามิได้ ด้วย/ ปารคเวลิโน. – ผู้แสวงหาซึ่งฝั่ง คือ นิพพานโดยปกติ/ [ปุคฺคสฺส – ของบุคคล]/

๗๗๓. “อณฺชนีว – เพียงดั่ง กล่องยาหยอดตา/ นวา – กล่องใหม่ ๆ/ จิตฺตา – ที่ติงาม/ ปุติกาโย – ภายที่เปื่อยเน่า/ อลงฺกโต. – ผู้ประดับประดาแล้ว/ อลํ – เป็นอันคร/ พาลสฺส – ผู้โง่เขลา/ [ปุคฺคสฺส – ของบุคคล]/ โมหาย – เพื่อความลุ่มหลง/ โน จ – หามิได้ ด้วย/ ปารคเวลิโน. – ผู้แสวงหาซึ่งฝั่ง คือ นิพพานโดยปกติ/ [ปุคฺคสฺส – ของบุคคล]/

๗๗๔. “โอทฺติ – ดักไว้แล้ว/ มิคโว – นายพรานเนื้อ/ ปาสํ – ซึ่งบ่วง/ นาสทา – ไม่มาแล้ว/ วาคุรํ – สู้บ่วง/ มิโค. – เนื้อ/ [มยํ – ข้าพเจ้าทั้งหลาย]/ ภูตฺวา – กินแล้ว/ นิวาปี – ซึ่งเหยื่อ/ คจฺฉาม – ย่อมไป/ กนฺทนเต – คร่ำครวญอยู่/ มิคพฺนฺธเก. – ครั้นเมื่อนายพราน/

๓. การแปลโดยความ

รัฐपालเถรคาถา^๔

ภาษิตของพระรัฐपालเถระ

(พระรัฐपालเถระได้กล่าวภาษิตเหล่านี้ว่า)

[๗๗๑] เท้าทั้งสองย้อมด้วยครั่งสด หน้าทาด้วยจุณ

ก็สามารถทำคนเขลาให้ลุ่มหลง

แต่ไม่สามารถทำคนที่แสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ลุ่มหลงได้

[๗๗๒] ผมที่ตบแต่งให้เป็นลอนดั่งกระดานหมากรุก

ตาทั้งสองที่หยอดด้วยยาหยอดตา ก็สามารถทำคนเขลาให้ลุ่มหลง

แต่ไม่สามารถทำคนที่แสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ลุ่มหลงได้

[๗๗๓] ภายที่มีสภาพเปื่อยเน่าเป็นธรรมดาซึ่งตบแต่งแล้ว

เหมือนกล่องยาหยอดตาใหม่ ๆ ติงดงาม ก็สามารถทำคนเขลาให้ลุ่มหลง

^๔ ชุ.เถร. (ไทย) ๒๖/๗๗๑-๗๗๔/๔๖๙-๔๗๐.

แต่ไม่สามารถทำคนที่แสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ลุ่มหลงได้
[๗๗๔] นายพรานเนื้อดักบ่วงไว้แล้ว เนื้อไม่มาติดบ่วง
เราทั้งหลาย(ฝูงเนื้อ)กินเหยื่อแล้วหลบหนีไป
เมื่อนายพรานกำลังคร่ำครวญอยู่

๔. สรุป

ภาษิตของพระรัฐบาลเถระ ให้ข้อคิดทางธรรมว่า

ร่างกาย ที่หุ้มคลุมด้วยผ้าและอาภรณ์เป็นต้น ทำให้วิจิตร ประดับประดาด้วยแก้วมณีและต่างหู แต่งให้ดู
วิจิตร สามารถทำคนเขลาให้ลุ่มหลง แต่ไม่สามารถทำคนที่แสวงหาฝั่งคือนิพพานให้ลุ่มหลงได้

อาตมาเห็นผู้คนที่มัวหมองในโลภ ได้ทรัพย์เครื่องปลื้มใจแล้ว ไม่ยอมให้ (ใคร) เพราะความหลงได้ทรัพย์แล้ว
เก็บสะสมไว้ และปรารถนาความคุณยิ่ง ๆ ขึ้นไป ความอยากของเขา ยังไม่เต็มตามที่ต้องการเลย ก็ละทิ้งร่างกายไป
เพราะความอึดด้วยกำมไไม่มีในโลก

สามีภรรยา บุตรหลาน หมู่ญาติมิตร หรือทรัพย์สินเงินทอง เมื่อคนละจากโลกนี้ไปแล้ว ใครสักคนก็ช่วยอะไร
ไม่ได้ หรือทรัพย์สินเงินทองก็ติดตามไปไม่ได้

ทรัพย์ช่วยคนให้มีอายุยืนไม่ได้ ทั้งช่วยคนให้ละความแค้นไม่ได้นักปราษณ์ทั้งหลายกล่าวชีวิตนั้นว่าน้อยนัก ไม่
ยั่งยืน มีความแปรเปลี่ยนไปเป็นธรรมดา

ทั้งคนมั่งมี ทั้งคนยากจน ทั้งพาลและบัณฑิต ก็ประสบชะตาเดียวกัน ส่วนคนพาลนั้นแหละ ย่อมเดือดร้อน
หวนไหวเพราะความโง่เขลา ส่วนบัณฑิต แม้ประสบเหตุเหมือนกัน แต่ไม่หวนไหว เพราะมีปัญญาเป็นเหตุบรรลุนิพพาน

อาตมาปรนนิบัติพระศาสดาได้ทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ปลงภาระที่หนักเสียได้ถอนตัณหาที่
นำไปสู่ภพได้ขาดแล้ว อาตมาออกบวชเป็นบรรพชิตเพื่อประโยชน์คือความสิ้นไปแห่งสังโยชน์ทั้งปวง อาตมาก็ได้บรรลุ
แล้ว

๕. ข้อคิดตามหลักธรรม

หลักคิดในภาสิตของพระรัฐบาลเถระ ดังนี้

- ประโยชน์การบวชด้วยศรัทธา : การบวชด้วยศรัทธาช่วยให้เกิดปีติปราโมทย์ ทำให้มีความมั่นคงในการบวช พร้อมจะพัฒนาความคิดและจิตใจ และสติปัญญา
- ทรัพย์ภายนอก หลอกได้แต่คนเขลา : คนที่มีปัญญจะไม่หลงเชื่อในสิ่งที่มองเห็นภายนอก โดยเฉพาะเรื่องของทรัพย์สิน หากไม่มีความรู้ ความเข้าใจ คนจะตกเป็นเหยื่อของสิ่งที่ลวงตา
- ทุกชีวิต ไม่เที่ยง : ทุกคนต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งคนร่ำรวยและคนยากจน ต่างก็ตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์
- คนพาล ย่อมเดือดร้อนกับทรัพย์ภายนอก : คนที่ไม่มีปัญญามักจะพบกับความทุกข์เพราะการแสวงหาทรัพย์สินที่ไม่ถูกวิธี หรือปล่อยให้ทรัพย์สินภายนอกมีอิทธิพลต่อชีวิต
- บัณฑิต ย่อมไม่หวั่นไหว : ผู้ที่เป็นบัณฑิต ไม่ปล่อยให้ความเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือความยากจนมีผลกระทบต่อจิตใจ ควบคุมอารมณ์และยืนหยัดในความเชื่อ ในความถูกต้อง

บทที่ ๕

อังคุลิมาลเถรคาถา

ภาษิตของพระองค์อังคุลิมาลเถระ

บทนี้ กล่าวถึงอังคุลิมาลเถรคาถา เป็นเรื่องราวที่ทรงคุณค่า ซึ่งกล่าวถึงเส้นทางชีวิตที่พลิกผันของพระอังคุลิมาล จากจอมโจรผู้เกลียดชังสังคม กลายเป็นพระเถระที่มีจิตใจบริสุทธิ์ และเป็นผู้เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างงดงาม ก่อนที่จะบวช ท่านเป็นที่รู้จักในนาม "อังคุลิมาล" ซึ่งมีมตวาจาที่เป็นสัญลักษณ์สำคัญในชีวิตของท่านคือ "จงหยุดก่อน สมณะ" หลังจากที่ได้ฟังพระพุทธเจ้าตรัสสอนและเห็นถึงความจริงแห่งชีวิต ท่านได้วางดาบที่เคยใช้เพื่อทำร้ายผู้อื่น และตัดสินใจที่จะบวชในพระพุทธศาสนา

ตัวอย่าง

๑. บาลี

๘๖๖	คจณฺ วัเทสิ สมณ ฐิตมฺหิ มมณฺจ พฺรุตฺติ ฐิตมฺภูฐิตฺติ ปฺจุฉามิ ตํ สมณ เอตมตฺถํ กสฺมา ฐิตํ ตวํ อหมฺภูฐิตมฺหิ ฯ
๘๖๗	ฐิตํ อหํ อังคุลิมาล สพฺพทา สพฺเพสุ ภูเตสุ นิธาย ทณฺฑํ ตฺวณฺจ ปาณํสุ อสณฺณโตสิ ตสฺมา ฐิตํหํ ตฺวมฺภูฐิตฺติ ฯ
๘๖๘	จิรสฺสํ วัต เม มหิโต มเหสิ มหาวนํ สมโน ปจฺจุปาติ โสหํ จชิสฺสามิ สหสฺสปาปิ สุตฺวาน คาถํ ตว ธมฺมยุตฺตํ ฯ

๒. การแปลคำต่อคำ

๘. องคุลิมาลเถรคาถา – คาถาภาชิตของพระองค์ลีมาลเถระ/

๘๖๖. “[ตฺวํ – ท่าน]/ คจฺฉํ – เดินไปอยู่/ วเทสิ – ย่อมกล่าว/ สมณ – ข้าแต่ท่านสมณะ/ ‘[อหํ – ข้าพเจ้า]/ ฐิตมฺหิ” – เป็นผู้หยุดแล้ว ย่อมเป็น’/ มมณฺจ – กับข้าพเจ้า ด้วย/ พุรุสสิ – ย่อมกล่าว/ ‘[ตฺวํ – เธอ]/ ฐิตมฺหิ” – เป็นผู้หยุดแล้ว เป็นผู้หยุดแล้ว’ดังนี้/ [อหํ – ข้าพเจ้า]/ ปุจฺฉามิ – จะขอถาม/ ตํ – ซึ่งท่าน/ สมณ – ข้าแต่ท่านสมณะ/ เอตมตฺถํ – ซึ่งเนื้อความนั้น/ ‘กถํ – อย่างไร/ ฐิตํ – ผู้หยุดแล้ว/ ตฺวํ – ท่าน/ อหมฺหิ” – ข้าพเจ้า เป็นผู้หยุดแล้ว ย่อมเป็น”/

๘๖๗. “ฐิตํ – หยุดแล้ว/ อหํ – ข้าพเจ้า/ องคุลิมาล – ดูก่อนองคุลิมาล/ สพฺพทา – ในกาลทุกเมื่อ/ สพฺเพสุ – ทั้งมวล/ ญฺเตสุ – ในสัตว์ทั้งหลาย/ นิธาย – ละทิ้งแล้ว/ ทณฺฑํ – ซึ่งอาชญา/ ตฺวณฺจ – ส่วนว่า เธอ/ ปาณฺสุ – ในสัตว์มีชีวิตทั้งหลาย/ อสฺสญฺโถสิ – เป็นผู้ไม่สำรวมแล้ว ย่อมเป็น/ ตสฺมา – เพราะฉะนั้น/ ฐิตํ – ข้าพเจ้า หยุดแล้ว/ ตฺวณฺจ” – เธอ ชื่อว่าเป็นผู้ไม่หยุดแล้ว ย่อมเป็น/

๘๖๘. “จิริสฺสํ วต – สิ้นกาลนานหนอ/ เม – เพื่อข้าพเจ้า/ [โลเกน – อันชาวโลก]/ มหิโต – บูชาแล้ว/ มเหสิ – ผู้ทรงแสวงหาซึ่งคุณที่ยิ่งใหญ่โดยปกติ/ มหาวนํ – สู่ป่าใหญ่/ สมณ – สมณะ/ ปจฺจปาติ. – ได้เสด็จมาแล้ว/ โสฬํ – ข้าพเจ้า นั้น/ จชิสฺสามิ – จักเลิกละ/ สหสฺสปาปิ – ซึ่งบาปตั้งพัน/ สุตฺวาน – ฟังแล้ว/ คถํ – ซึ่งพระคาถา/ ตว – ของพระองค์/ ธมฺมยฺตุตํ” – ที่ประกอบแล้วด้วยธรรม/

๓. การแปลโดยความ

องคุลิมาลเถรคาถา^๕

ภาชิตของพระองค์ลีมาลเถระ

(พระองค์ลีมาลเถระ ครั้นยังเป็นคฤหัสถ์ ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยภาชิตว่า)

[๘๖๖] ท่านสมณะ ท่านยังเดินอยู่ แต่กลับกล่าวว่า เราหยุดแล้ว

และกล่าวหาเราซึ่งหยุดแล้วว่า ไม่หยุด

ท่านสมณะ เราขอถามท่านถึงความข้อนี้ที่ว่า

ท่านหยุดแล้ว แต่เราสิ ไม่หยุด อย่างไรกัน

(พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบองคุลิมาลโจรนั้นด้วยพระคาถาว่า)

[๘๖๗] องคุลิมาล เราได้ละทิ้งโทษทัณฑ์ในสัตว์ทั้งมวลอยู่ทุกเมื่อ ส่วนท่านซึ่งไม่สำรวมในสัตว์ทั้งหลาย

เพราะฉะนั้น เราจึงชื่อว่าหยุดแล้ว

ส่วนท่านชื่อว่ายังไม่หยุด

(องคุลิมาลโจร กราบทูลว่า)

^๕ ชุ.เถร. (ไทย) ๒๖/๘๖๖-๘๖๗/๔๘๒-๔๘๓.

[๘๖๘] เป็นเวลานานหนอที่พระองค์ซึ่งเป็นสมณะ
ที่ชาวโลกพร้อมทั้งเทวโลกบูชา ทรงแสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่
ได้เสด็จพระราชดำเนินมาสู่ป่าใหญ่เพื่ออนุเคราะห์ข้าพระองค์
ข้าพระองค์นั้น ได้สดับพระพุทธานุภาพ
ซึ่งประกอบด้วยธรรมของพระองค์จะเลิกละบาปตั้งพัน

๔. สรุป

พระองค์คุลิมาลเถระ ครั้นยังเป็นคฤหัสถ์ ได้กราบทูลพระพุทธเจ้าด้วยภาษิตว่า ท่านสมณะ ท่านยังเดินอยู่ แต่
กลับกล่าวว่า เราหยุดแล้ว และกล่าวหาเราซึ่งหยุดแล้วว่า ไม่หยุด

พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า เราได้ละทิ้งโทษทัณฑ์ในสัตว์ทั้งมวลอยู่ทุกเมื่อ ส่วนท่านยังไม่สำรวมในสัตว์ทั้งหลาย
เพราะฉะนั้น เราจึงถือว่าหยุดแล้ว ส่วนท่านถือว่ายังไม่หยุด

พุทธพจน์ประโยคนี้นี้ เปลี่ยนใจจอมโจรของคุลิมาลผู้คร่ำครวญคนนับพัน ให้หันเข้าหาธรรม เมื่อบวชแล้วได้สำเร็จ
เป็นพระอรหันต์

๕. ข้อคิดตามหลักธรรม

คติธรรมจากพระองค์คุลิมาลเถระ มีข้อคิดที่สำคัญ คือ:

- การกลับใจ : แม้จะเคยทำบาปมาก่อน แต่ทุกคนมีโอกาที่จะกลับตัวกลับใจได้ พระองค์คุลิมาลที่เคยเป็น
จอมโจรได้เห็นถึงความทุกข์และความผิดของตนจนสุดท้ายได้เข้ามาบวชเป็นพระในพระพุทธศาสนาและได้บรรลุเป็น
พระอรหันต์ เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าไม่มีใครที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตได้

- การหยุดทำบาป : คำว่า “เราหยุดแล้ว” แสดงให้เห็นว่าพระองค์ได้ละวางความชั่วร้ายและทำในสิ่งที่
ถูกต้อง แต่ในขณะเดียวกัน “ท่านยังไม่หยุด” เป็นการเตือนสติให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องหยุดทำผิดต่อสังคมและ
ตนเอง

- การมองเห็นความเป็นจริง : การที่พระองค์คุลิมาลได้เห็นพระพุทธองค์ ทั้งสองสถานะนี้ก็คือการตระหนักรู้ถึง
ความจริงและความผิดพลาดในชีวิตของตน สอนให้เราตระหนักว่าสามารถมองเห็นและยอมรับความผิดพลาดของตนได้
เสมอ